

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова
департамент „Музика“, Нов български университет
за дисертационния труд на доц. Нина Кубратова Найденова
**СЕМИОТИЧНИЯТ ПОДХОД ПРИ РЕЖИСЬОРСКИЯ АНАЛИЗ
НА ОПЕРНОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ**
с научен ръководител проф. Мария Попова, д.н.
Нов български университет
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

I. Биографични данни

Нина Кубратова Найденова е един от водещите оперни режисьори в България и в Обединена Европа. Нейни постановки се играят с успех в оперните театри в страната и в Испания, Португалия, Италия, Германия, Франция, Швейцария, Австрия, Холандия и САЩ. Тя е един от първите студенти на Новия български университет, департамент „Музика“. Завършва бакалавърска и магистърска степен по оперна режисура в НБУ. Студент е на доц. д-р Ваня Бъчварова. Специализира оперна режисура в операта LA SCALA, Милано. По програма на ЕС „Еразмус“ специализира и семиотика на киното в института IULM, Милано, Италия. Има специализация в областта на артмениджмънта – „Американски театрални модели на управление“ и магистърска степен „Управление на държавни културни институти“. Нина Найденова е доцент в Нов български университет, където преподава оперна режисура, актьорско майсторство, артмениджмънт и семиотика на изкуствата. От октомври 2013 Нина Найденова е директор на Държавна опера – Пловдив. Автор е на образователната платформа „Госпожа Опера“. От 2014 е художествен ръководител на ежегодния музикален фестивал OPERA OPEN на Античния театър, част от програмата на Пловдив – Европейска столица на културата 2019. Носител е на награда *Пловдив* за музика, почетен знак „Борис Христов“ за принос към Българската култура.

II. ПУБЛИКАЦИИ по темата на дисертационния труд

Поради естеството на докторската работа на Нина Найденова и доказани приносен характер на научната и докторска разработка приемам абсолютно за публикации нейните творчески изяви, свързани с изследването, които тя прави в период от 20 години.

РЕЖИСУРА на представленията / ПУБЛИКАЦИИ/:

ДЪРЖАВНА ОПЕРА - СТАРА ЗАГОРА

- 1997 "Чудните приключения на Пинокио", Ал. Йосифов
- 1998 "Тоска", Дж. Пучини
- 1999 "Веселата вдовица", Фр. Лехар
- 1999 "Риголето", Дж. Верди
- 1999 "В кабаре Максим" - оперетен коктейл
- 2000 "Вълкът и седемте козлета", Ал. Владигеров
- 2000 "Луд Гидия", П. Хаджиев
- 2000 "Севилският бръснар", Дж. Росини
- 2001 "Травиата", Дж. Верди
- 2001 "Доктор Охболи...", Ал. Йосифов
- 2001 "Набуко", Дж. Верди
- 2001 "Трубадур", Дж. Верди
- 2002 "Дон Карлос", Дж. Верди
- 2003 „Макбет“, Дж. Верди
- 2004 „Аида“, Дж. Верди
- 2005 „Мадам Бътерфлай“, Дж. Пучини
- 2008 „Любовен еликсир“, Г. Доницети

ДЪРЖАВНА ОПЕРА - РУСЕ

- 2006 „Турандот”, Дж. Пучини
- 2009 „Любовен еликсир”, Г. Доницети
- 2018 „Макбет”, Дж. Верди

ДЪРЖАВНА ОПЕРА БУРГАС

- 2009 „Турандот”, Дж. Пучини
- 2012 „Макбет”, Дж. Верди
- 2012 „Дон Карлос”, Дж. Верди
- 2014 „Любовен еликсир”, Г. Доницети

ДЪРЖАВНА ОПЕРА - ВАРНА

- 2009 „Селска чест”, П. Маскани
- 2009 „Палячи”, Р. Леонкавало
- 2015 „Любовен еликсир”, Г. Доницети
- 2015 „Макбет”, Дж. Верди
- 2019 „Моя прекрасна лейди”, Лернер и Лоу

ДЪРЖАВНА ОПЕРА – ПЛОВДИВ

- 2013 „Турнадот”, Дж. Пучини
- 2013 „Мадам Бътерфлай”, Дж. Пучини
- 2013 „Хензел и Гретел”, Е. Хумпердинк
- 2014 „Дон Карлос”, Дж. Верди
- 2014 „Макбет”, Дж. Верди
- 2014 „Аида”, Дж. Верди
- 2015 „Любовен еликсир”, Г. Доницети
- 2015 „Селска чест”, П. Маскани
- 2015 „Палячи”, Р. Леонкавало
- 2015 „Магьосникът от Оз”, Х. Арлън
- 2017 „Травиата”, Дж. Верди
- 2018 „Моя прекрасна лейди”, Лернер и Лоу
- 2018 „Мадам Бътерфлай”, Дж. Пучини
- 2018 „Отело”, Дж. Верди
- 2019 „Евита”, Уебър и Райс

ДЪРЖАВЕН МУЗИКАЛЕН И БАЛЕТЕН ЦЕНТЪР

- 2014 „Магьосникът от Оз”, Х. Арлън

МАКЕДОНСКА ОПЕРА И БАЛЕТ, СКОПИЕ

- 2007 „Риголето”, Дж. Верди
- 2010 „Хензел и Гретел”, Е. Хумпердинк
- 2012 „Травиата”, Дж. Верди

НАЦИОНАЛЕН ОПЕРЕН ТЕАТЪР ДОНЕЦК, УКРАИНА

- 2012 „Бохеми”, Дж. Пучини

МЕЖДУНАРОДЕН МУЗИКАЛЕН ФЕСТИВАЛ, “MUSICOROM TEMPORA 2000 ” - РИМ, ИТАЛИЯ

- 2000 ”Севилският бръснар”, Дж. Росини

Задгранични гастроли като режисьор през периода 2000 – 2009, в страните:

Испания, Португалия, Италия, Германия, Франция, Швейцария, Австрия, Холандия, Съединените Американски Щати

Важни музикални центрове /театрални сцени/ и градове:

Фестивале Залцбург, Рим, Кан, Брюксел, Цюрих, Ню Йорк, Атланта, Чикаго, други

Гастролите са осъществени по покана на агенциите: “COLUMBIA ARTISTS MANAGEMENT”, “KONZERTDIREKTION SCHLOTE”я

Публикации, рецензии и отзиви за представления на автора:

- Национални вестници /над 30 публикации/: „Култура”, „Труд”, „24 часа”, „Монитор”, „Стандарт”, „Дума”
- Регионални вестници /над 80 публикации/ - градовете Стара Загора, Варна, Русе, Бургас, Пловдив
- Документални филми за премиери на автора в поредицата „На опера с БНТ 2” – „Мадам Бътерфлай”, „Любовен еликсир”, „Отело”, „Аида”, „Моя прекрасна лейди”, „Травиата”
- Чуждестранни вестници и списания /над 50 публикации/ в страните на Обединена Европа и Съединените Американски Щати

III. Дисертационният труд СЕМИОТИЧНИЯТ ПОДХОД ПРИ РЕЖИСЬОРСКИЯ АНАЛИЗ НА ОПЕРНОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ, с научен ръководител проф. Мария Попова, д.н. е обсъден и насочен към защита от департамент “Музика” на НБУ. На основание чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30 ал. 3 от Правилника за прилагане на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ е издадена Заповед № 3-РК-149 / 27.03. 2019 на Ректора на НБУ за определяне на научно жури на докторант Нина Кубратова Найденова. Научната специалност е Музикознание и музикално изкуство, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство в област на висшето образование 8. Изкуства. Общият обем на труда е 189 страници. Библиография (96 източника на кирилица; 10 на латиница) и 2 Приложения.

Съдържание на дисертационния труд:

ВЪВЕДЕНИЕ. А/ТЕОРЕТИКО – АНАЛИТИЧНИ ОСНОВИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО. I Семиотични аспекти при структурирането на оперното произведение като партитура и като представление. 1. Синтетичната природа на оперното изкуство. Генезис на жанра (1.1. Влиянието на драматургичните елементи на старогръцката драма върху експресията на емоционалното в оперното произведение: а) Катарзис. б) Елементи на старогръцката драма според Аристотел. в) Ролята на хора в драматичното действие. д) Хорея. е) Мелодията и знаковостта на старогръцкия лад. е) Танците и ритмизираните движения. 1.2. Експресивната знаковост на трите литературни рода – лирика, епос, драма и влиянието им върху генетиката на оперното произведение: а) Лириката като генетичен белег на оперното произведение. в) Драмата като генетичен белег на оперното произведение. с) Епоса като генетичен белег на оперното произведение. 1.3. Емоционалната експресия в структурните елементи на музикалния текст на оперното произведение. Знакови конвенции а) Интонационно ядро. Мотив. в) Функциите на лада. с) Ритъм. Метрум. Темпо. д) Динамика. е) Тембър и фактура. ф) Многогласни структури. г) Лайтмотив.) 2. Оперното произведение в семиотична перспектива. (2.1. Знакови системи в операта. 2.2. Класификация на знаковите системи в оперното произведение. 2.2.1. Авторски знакови системи изграждащи оперното произведение като партитура. 2.2.2. Режисьорски знакови системи изграждащи оперното произведение като представление. 2.2.3. Общи знакови системи изграждащи оперното произведение като партитура. Представление.) 3. Оперното произведение като метатекст (3.1. Вокално – музикалния текст в оперното произведение. 3.2. Словесният текст в оперното произведение. 3.3. Сценичният текст в оперното произведение.) 4. Интерпретацията на оперното произведение като процес на формообразуване на емоционални знакови послания (4.1. Биография на сюжета на оперното произведение. 4.2. Формиране на „емоционално ядро-заряд” на оперното произведение в процеса на неговата интерпретация. 4.3. Интерпретативни системи на оперното произведение. 4.3.1. Авторска интерпретативна система на оперното произведение. 4.3.2. Изпълнителска интерпретативна система на оперното произведение. 4.3.3. Наблюдаваща /рецептивна/ интерпретативна система на оперното произведение.)

В/ ТЕОРЕТИКО – ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО В КОНТЕКСТА НА КОНКРЕТНА РЕЖИСЬОРСКА ПРАКТИКА. II Режисьорска интерпретация на емоционалната знакова експресия от партитура в представление. Формиране на СЦЕНИЧЕН ЗНАК-МАРКЕР. 1. Структуриране на идея и послание от партитура в представление в процеса на семиозиса на оперното произведение. 2. Основни елементи на режисьорския анализ формиращи емоционалната знакова експресия на оперното произведение. 2.1. Емоционална знакова експресия при запознаване на режисьора с оперното произведение. 2.2. Формирането на темата и идеята на произведението като емоционално-мисловна авторова експресия. 2.3. Изследване на изобразяваната действителност. 2.4. Определяне на жанра на оперното произведение.) 3. Модел за изграждане на “Re” знак в процеса на семиозиса. Модели от собствена режисьорска практики: „Макбет”, Верди; „Мадам Бътерфлай”, Пучини; „Любовен еликсир”, Доницети; „Аида”, Верди.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ, Библиография, Публикации и Приложения: 1). Примери за Re знак - Demo DVD на постановките: „Макбет” Верди; „Любовен еликсир” Доницети; “Аида” Верди. 2). Някои постижения на представения труд на основата на самооценка.

Значимост на изследвания проблем в научно и приложно отношение.

В продължение на повече от 7 години Нина Найденова съчетава теоретичните изследвания на знаковите системи в оперното произведение с реалната режисьорска практика. Този вид на взаимодействие (на практиката с теорията) я води до приложните резултати на този труд, като основните са: **Извеждане на принципите за формиране на емоционалната знакова експресия. Превръщането на емоционалната знакова експресия в Знак-Маркер на представението.** Темата, целта и задачата на изследването се определят по следния начин:

Тема: Семиотичният подход при режисьорския анализ на оперното произведение като метод за създаване на концепция за сценична реализация, включваща знакова – визуална експресия на автори и интерпретативни послания.

Основна цел: Проследявайки процеса на работа на режисьора върху партитурата и представлението, да се открият принципите на изследване на *емоционалната експресия на оперното произведение*, чрез изграждащите го знакови системи и тяхната класификация.

Задача: Да се формулира чрез използването на *емоционалната експресия*, спецификата и функциите на синтетичен сценичен **ЗНАК – МАРКЕР**, който да отговаря на смисловата изразност и стилова определеност, наложена от **автора** в партитурата, както и да подчертава творческата индивидуалност на **режисьора** на представлението, изразявайки, неговата гледна точка и позиция по темата на произведението!

Емоционална знакова експресия е работно понятие, което основно се използва в разработката на този труд. Съчетава в себе си съдържателността и изразността на понятията *емоционален опит*, *емоционален патос*, *емоционално ядро-заряд*. *Емоционалната знакова експресия* съдържа отношението на всеки един интерпретатор към проблема на творбата (съдържанието) изразено чрез различни знакови системи в писмен или сценичен текст.

В резултат на направените изследвания в този дисертационен труд докторантът налага своите изводи: „Оперното произведение като музикално-драматургичен текст – партитура и като сценично представление има своя собствена знакова природа. Партитурата и представлението представляват по особен начин организирани знакови системи, които съществено се различават по отношение на използвания експресивен материал, но се допълват и свързват в обща знакова система на оперното произведение, определяща се като комуникативна.“ Както и: „От семиотична гледна точка оперното произведение може да бъде възприемано като „*изказване*”, „*съобщение*”, което, за да осъществи своите социални, идейно-художествени, естетически функции трябва да бъде „*декодирано*” от възприемащия, съгласно определени правила. Тези правила с оглед на тяхното изясняване и конвенция на употреба, разгледани в *парадигмата автор-интерпретатор /режисьор, диригент, артист/ - приемащ /зрител/* определят водеща функция на **Режисьора** на представлението /почти наравно с тази на диригента/.“ *Емоционалните кодове и тяхното декодиране, както и знаковата изразност* в труда, получават обединяващата формулировка *емоционална експресия*. Изведен е основен модел-формула за формиране на *емоционалната експресия*, като *Формулата* включва *авторовото послание, интерпретаторската позиция и зрителското възприятие*, изграждащи се върху три основни компонента: *Генетична емоционална експресия* /произход на оперното произведение – театър, литература, музика/; *Знакова емоционална експресия* /състояща се от знаковите елементи на изграждащите оперното произведение системи и като партитура, и като представление/; *Интерпретаторска емоционална експресия* /формирана от отношението към проблема от сюжетното ядро, на всички от интерпретаторската верига творци и възприемащи/.

В следствие на направените научни изследвания Найденова доказва, че една от целите на използването на семиотичния подход при анализа на оперното произведение, е откриването на *театралността*, имплицитно съдържаща се в музикалната драматургия. Чрез свързването на различните по характер знакови системи на партитурата и на представлението, както и на основата на специфична *емоционална експресия*, в контекста на семиотичната *театралност*, в оперното произведение може да се обобщи и изведе *хипер-знак* на конкретното представление, *предаващ идейно послание от автор през режисьор към зрител*. Този знак като **Re знак** на представлението, означава режисьорската позиция, темата и идеята на

произведението, както и идейно-емоционално послание. Комуникативните функции на този знак са от безспорно значение в процеса на театралното общуване, доказателство за което са примерите за дългогодишната му употреба в нейната собствена режисьорска практика. Въвеждането и употребата в сценичната практика на **Ре знак**, би извело по-категорично интерпретаторските позиции на режисьора в концепцията му за сценична реализация, като представлението би получило характерен – специфичен стил, отговарящ на творческия, индивидуален подход на режисьора към произведението. Въпреки тези свои научни открития, докторантката смята, че семиотичният подход към изкуството (и към операта), не отменя необходимостта от „класическия“ идейно-художествен и исторически интерпретационен анализ. *„Познаването на природата на знаците и механизмите на тяхното функциониране обаче, разкрива потенциални възможности за „оптимизиране“ на художествената комуникация. Още повече, че променливият и най-често разширяващ се в течение на историческия живот смисъл на дадена творба е съставен от наслагването на индивидуалните интерпретации, извеждащи в различно време различни значения на образни и други структури, а използването на семиотичния подход при режисьорския анализ, може да се превърне в метод, който най-добре да „конспектира“ значенията на творбата от гледна точка на тяхната актуалност.“*

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Цитираните по-горе публикации са по темата на докторската работа. Те са причина за тази научна разработка и конкретизират интересите и актуалността на проблематиката на докторската теза. Те са и резултат, както и принос за успеха на Нина Кубратова Найденова.

Авторефератът отговаря достатъчно на дисертацията и коректно предава характера на научния текст на докторската работа.

Приноси на дисертационния труд

Нина Найденова е активен млад режисьор, който за кратко време прави завидна кариера (не само в България) и с това създава свой почерк в тази нелека област на музикалната култура – оперната режисура. Всички свои въжделения за начина си на работа и знаковостта на изкуството си тя изкристализирано демонстрира чрез своята докторска работа. Рядко в България има теоретичен или практически труд в областта на семиотиката, но Нина смело показва своите изводи, и така утвърждава ПРИНОСИТЕ на дисертационния си труд:

1. Изведен е **Ре знак** (за първи път в теорията и практиката на оперната режисура), обхващащ темата, идеята и посланието на произведението, изразен чрез различна знаковост, определяща стила, позицията и гледната точка на режисьора върху проблема на конкретен текст - партитура и неговата сценична реализация.
2. Направено е основно изследване на режисьорската работа върху формирането на **емоционалната експресия** от партитура в представление, като процесът на интерпретация се извежда в **приложен модел за анализ** на оперното произведение.
3. Анализирани са компонентите на структурата на оперното произведение като:
 - Синтетично културно явление на човешкото творчество
 - Семиотична знакова система, съставена от поредни последователни и паралелно съпътстващи знакови подсистеми
 - Метатекст – послание, съставено от интерпретативни компоненти на първичния текст
4. Направена е класификация на видовете знакови, текстови и интерпретативни характеристики, изграждащи **оперното произведение като комуникативна знакова система**.
5. Представени са собствени режисьорски модели на **Ре знака**, от 15-годишната режисьорска практика на докторанта, като някои от тях са предложени като

видео – илюстрации за оригиналността на решението и приложимостта на модела.

Личното ми мнение за Нина Кубратова Найденова

Познавам Нина Кубратова Найденова вече над 15 години – като преподаватели в един департамент в НБУ. Тя е отговорна, смела, работлива, търсеца, силна, изискваща, дори понякога нереална в очакванията си. Но всичко това ѝ дава простор за максимална отдаденост в творчеството и като резултат – написването ѝ на теоретичен труд и на реализация на редица знакови оперни спектакли на сцените в България и по света.

Като резултат на нейното бързо израстване е и спечеленото място като директор на Държавна опера Пловдив, където Нина вече 2 мандата ръководи този състав с изключителен успех и показва на страната ни, на гилдията ни и на света, че в един сравнително малък град (но тази година Културна столица на Европа) може да се прави световна култура, дори и в операта. Пожелавам успех на Нина Найденова и занапред!

Становището може да завърши със следната оценка: Дисертационният труд на **Нина Кубратова Найденова** *СЕМИОТИЧНИЯТ ПОДХОД ПРИ РЕЖИСЬОРСКИЯ АНАЛИЗ НА ОПЕРНОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ*, заедно с носените от него приноси с научни и научни-приложни качества, активността ѝ – постановки и публикации, смятам напълно и уверено достатъчни, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, научна специалност Музикознание и музикално изкуство на **Нина Найденова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

Дата: 16.04.2019г.

Подпис: